

Bazuar në nenin 35, paragrafi 1, nënparagrafi 1.1, të Ligjit nr. 03/L-209 për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës (Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës, nr. 77 / 16 gusht 2010), si dhe nenin 85, paragrafi 1, të Ligjit nr. 04/L-093 për Bankat, Institucionet Mikrofinanciare dhe Institucionet Financiare Jobankare (Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës, nr. 11 / 11 maj 2012), Bordi i Bankës Qendrore në mbledhjen e mbajtur më 26 mars 2020 miratoi këtë:

RREGULLORE PËR TEKNOLOGJI TË INFORMACIONIT PËR BANKA

Neni 1

Qëllimi dhe fushëveprimi

1. Qëllimi i kësaj rregullore është të përcaktojë kriteret dhe kushtet që duhet të plotësojnë bankat për organizimin dhe për funksionimin e sistemeve të tyre të teknologjisë së informacionit (në tekstin e mëposhtëm TI-së), të cilat mundësojnë uljen e rrezikut operacional që mund të shkaktohet nga keqpërdorimi i sistemeve të TI-së si dhe të ruajë besueshmërinë e këtyre sistemeve në mbështetjen e veprimtarisë së bankave.
2. Kjo rregullore aplikohet për të gjitha bankat dhe degët e bankave të huaja të licencuara nga BQK-ja për të operuar në Republikën e Kosovës të referuar në vijim me banka.

Neni 2

Përkufizimet

1. Të gjitha termet në këtë rregullore kanë të njëjtin kuptim me termet e definuar në nenin 3 të Ligjit nr.04/L-093 për Bankat, Institucionet Mikrofinanciare dhe Institucionet Financiare Jobankare (në vijim: Ligji për bankat) ose / dhe përkufizimeve në vijim për qëllimin e kësaj rregulloreje:
  - 1.1. **Sistemi i informacionit** – nënkupton një grup i tërësishëm teknologjik që përbëhet nga infrastruktura (komponentët softuerike dhe harduerike), organizatat, njerëzit dhe procedurat për mbledhjen, ruajtjen, përpunimin, transmetimin, shfaqjen dhe përdorimin e të dhënave dhe informacionit;
  - 1.2. **Komponentët e softuerit** - nënkupton të gjitha llojet e sistemit operativ, softueri aplikativ, veglat e zhvillimit të softuerit dhe sisteme tjera softuerike;

- 1.3. **Komponentët harduerike** - nënkupton pajisjet kompjuterike, pajisjet e rrjetave, mediumet për ruajtjen e të dhënave dhe pjesa tjetër pajisje teknike që shërbejnë si mbështetje për funksionimin e sistemeve të informacionit;
- 1.4. **Përdoruesit e sistemit të informacionit** - nënkupton të gjithë personat që janë të autorizuar për të përdorur sistemet e informacionit (punonjësit në institucion, punonjësit e kompanive tjera që kanë qasje në informatat e sistemit dhe klientët e një banke);
- 1.5. **Ofruesi i jashtëm i shërbimit** - nënkupton personin fizik apo juridik i cili në bazë të një marrëveshjeje të shkruar i ofron shërbim bankës për funksionet e deleguara bankare;
- 1.6. **Asete** - nënkupton informacionet (siç janë bazat e të dhënave, kontratat dhe marrëveshjet, dokumentimi i sistemeve, informacionet e hulumtimeve, manualët e shfrytëzuesve, materialet e trajnimit, procedurat e operimit ose të përkrahjes, planet e vazhdimësisë së biznesit, gjurmët e auditimit dhe informacionet e arkivuara), Asetet softuerike (aplikacionet softuerike, sistemet softuerike, veglat e zhvillimit, etj.), Asetet fizike (pajisjet kompjuterike, pajisjet e komunikimit, pajisjet e lëvizshme (ang. Removable media) dhe pajisjet e tjera.), Shërbimet (shërbimet kompjuterike dhe ato të komunikimit, shërbimet e përgjithshme), Personeli (së bashku me kualifikimet, shkathhtësitë dhe eksperiencën), Të paprekshme (si reputacioni i Bankës);
- 1.7. **Tavolinë e pastër** – nënkupton largimin e të gjithë dokumenteve dhe aseteve të tjera konfidenciale nga tavolina e punës gjatë periudhës së pambikëqyrur dhe në përfundim të orarit të punës.

Neni 3

Menaxhimi i teknologjisë së informacionit

1. Menaxhimi i teknologjisë së informacionit duhet të përfshijë kërkesat si në vijim:
  - 1.1. Të ketë funksionalitetin, kapacitetin dhe performancën që ofrojnë mbështetje që kërkohet nga proceset e biznesit;
  - 1.2. Ofron kontrollë të përshtatshme të validimit të të dhënave, gjatë procesit të përpunimit, dhe gjatë nxjerrjes së të dhënave, për të parandaluar pasaktësi dhe mospërputhje në të dhëna dhe informacione;
  - 1.3. Ofron informacion në kohë, të saktë, dhe të plotë për marrjen e vendimeve të biznesit dhe menaxhimin e rrezikut, për të mundësuar siguri dhe funksionim të qëndrueshëm të një banke;
2. Banka, do të bëjë monitorimin, rregullimin dhe përmirësimin e vazhdueshëm të procesit të menaxhimit të TI-së për të zvogëluar ekspozimin ndaj rrezikut dhe duke ruajtur sigurinë dhe funksionalitetin e tij.

Neni 4

Struktura organizative për menaxhimin e TI-së

1. Banka duhet të themelojë strukturë organizative të njësisë së TI-së me staf të mjaftueshëm në numër dhe të përshtatshëm, për të siguruar që fusha e TI-së menaxhohet në mënyrë efikase. Ndarja e detyrave duhet të bëhet sipas standardit ISO 27000 me përgjegjësi dhe kompetenca të përcaktuara qartë për procesin e menaxhimit të TI-së. Kjo njësi duhet të dokumentojë raporte të rregullta informuese së paku në baza tre mujore për menaxhmentin e lartë të bankës.
2. Në rastin e delegimit të funksioneve të TI-së tek ofruesi i jashtëm i shërbimit (ang. outsource) banka duhet të caktojë së paku një punonjës të brendshëm të specializuar në fushën e teknologjisë së informacionit, si përgjegjës për koordinimin dhe mbarëvajtjen e funksioneve të TI-së.
3. Banka duhet të përcaktojë personin përgjegjës për sigurinë e informacionit i cili duhet të menaxhojë sigurinë e sistemit të informacionit dhe të koordinoj politikat dhe proceset për sigurinë e informacionit lidhur me funksionet dhe platformat teknologjike. Personi përgjegjës i raporton kryeshefit ekzekutiv dhe duhet të jetë i pavarur nga njësitë tjera organizative. Personi përgjegjës duhet të raportojë përmes kryeshefit ekzekutiv së paku një herë në vit dhe sipas nevojës tek Bordi i drejtorëve i cili duhet të informohet për operacionet dhe funksionet lidhur me sigurinë e informacionit.

Neni 5

Politikat dhe Procedurat për menaxhimin e TI-së

1. Bordi i drejtorëve është përgjegjës për miratimin e politikave të teknologjisë dhe sigurisë së informacionit dhe në baza vjetore duhet të vlerësojë përshtatshmërinë e politikave dhe të kryejë rishikimin e tyre.
2. Banka përcakton objektiva, strategji dhe kërkesa të sigurisë për veprimtarinë e sistemeve të TI-së, përcakton politikat për teknologji dhe siguri të informacionit, si dhe procedura për proceset e fushës. Këto procedura duhet të miratohen nga Menaxhmenti i lartë.
3. Banka në përputhje me strategjinë e biznesit miraton strategji për zhvillimin e sistemeve të TI-së.
4. Në rast se banka siguron të gjithë ose një pjesë të veprimtarisë (ose të sistemeve) së tij të TI-së nga ofrues të jashtëm të shërbimit, atëherë banka miraton procedurë të brendshme për delegimin e funksioneve për sigurimin e përputhshmërinë me kërkesat e kësaj rregulloreje për siguri dhe për mirëfunksionim të këtyre sistemeve.
5. Procedura e brendshme për delegimin e funksioneve sipas paragrafit 4 të këtij neni duhet të përfshijnë së paku, elementet si në vijim:
  - 5.1. Identifikimin e funksioneve që do të delegohen dhe vlerësimin e ndikimit që do të ketë delegimi i atyre funksioneve;

- 5.2. Procedurat për delegimin e funksioneve, përfshirë kriteret për përzgjedhjen e pranuesit të funksioneve të deleguara;
- 5.3. Afatet dhe metodat e raportimit të pranuesit të funksioneve të deleguara, tek banka;
- 5.4. Mënyrat e monitorimit të pranuesit të funksioneve të deleguara, nga ana e bankës;
- 6. Politikat dhe procedurat për menaxhimin e TI-së duhet të përcaktojnë së paku elementet në vijim:
  - 6.1. Administrimi dhe operimi i sistemeve të TI-së;
  - 6.2. Struktura organizative për menaxhimin e TI-së;
  - 6.3. Infrastruktura harduerike e fushës së TI-së (diagramet e konfigurimeve);
  - 6.4. Klasifikimi i dokumentacionit dhe mbrojtja e sistemeve dhe të dhënave;
  - 6.5. Backup-i të dhënave të sistemeve;
  - 6.6. Menaxhimi i ndryshimeve të sistemeve (ang. change management);
  - 6.7. Menaxhimi i incidenteve;
  - 6.8. Menaxhimi i rrezikut të sistemeve të TI-së;
  - 6.9. Përcaktimi i mekanizmave të sigurisë së sistemeve të TI-së;
  - 6.10. Menaxhimi i palëve të treta.

Neni 6

Zhvillimi dhe prokurimi i sistemeve të TI-së

1. Për të minimizuar rrezikun, banka duhet të ndjek trendin e zhvillimeve të softuerëve duke u përkujdesur që të shfrytëzoj vetëm versionet e azhurnuara dhe të mbështetura nga ofruesit e tyre.
2. Banka miraton procedura të brendshme për mënyrën se si realizon zhvillimet, ndryshimet dhe testet në sistemet e saj të TI-së. Sistemet e TI-së vendosen në operim *live*, vetëm pasi punonjësi i specializuar që realizon verifikimin e zbatueshmërisë së procedurave dhe të mirëfunksionimit të sistemeve të japë miratimin e tij të dokumentuar.
3. Ofruesi i jashtëm i shërbimit gjatë implementimit dhe punës në sisteme nuk duhet në asnjë mënyrë të ketë qasje në versionet e sistemit që janë në produksion (*live*) përveç qasjeve vetëm për lexim (*read only*) me aprovim të veçantë dhe mbikëqyrje nga ana e bankës. Kontraktorët dhe palët e tjera të jashtme duhet që të gjitha ndryshimet t'i testojnë në një ambient testues.

Neni 7

Delegimi i funksioneve të TI-së tek ofrues të jashtëm të shërbimit

1. Banka është përgjegjëse për të siguruar që aktiviteti i TI-së kryhet në përputhje me të gjitha kërkesat e përcaktuara në këtë rregullore edhe në rastet ku i gjithë ose një pjesë e aktivitetit të TI-së, sigurohet nga ofrues i jashtëm i shërbimit të TI-së.
2. Para përzgjedhjes së ofruesit të jashtëm të shërbimit të TI-së banka duhet të ndërmarrë aktivitetet si në vijim:
  - 2.1. Kryerjen e vlerësimit të rrezikut të operacioneve të bankës që mund të lindin nga përdorimi i shërbimit të jashtëm të ofruar gjatë procesimit të aktiviteteve të bankës;
  - 2.2. Përcaktimin e standardeve minimale që ofruesi i jashtëm i shërbimit të TI-së duhet të përmbushë dhe të cilat duhet të harmonizohen me planin e vazhdimësisë së biznesit;
  - 2.3. Përcaktimin e masave të nevojshme për shmangien e konfliktit të interesit;
  - 2.4. Përcaktimin e mënyrës së monitorimit të shërbimit dhe kualitetit të operimit të kompanisë, situatës financiare dhe profilin e rrezikut përmes testimit periodik të pajtueshmërisë me politikë e sigurisë së sistemit të informacionit;
  - 2.5. Të bëjë vlerësimin e duhur të veprimtarisë së ofruesit të jashtëm të shërbimit të TI-së nga aspekti ligjor dhe financiar si dhe nga aspekti i mënyrës se si menaxhon sigurinë e sistemit të informacionit të përcaktuar në këtë rregullore;
  - 2.6. Përcaktimin e menaxhimit të koordinuar të incidenteve të sigurisë.
3. Marrëveshja në mes bankës dhe ofruesit të jashtëm të shërbimit të TI-së duhet të përcaktohet përmes kontratës së shkruar e cila ndër të tjera duhet të përfshij:
  - 3.1. Të dhënat e palëve të ndërlidhura (banka dhe ofruesi i jashtëm i shërbimit të TI-së);
  - 3.2. Të drejtat dhe detyrimet e palëve të ndërlidhura;
  - 3.3. Përshkrimin e funksioneve të deleguara;
  - 3.4. Afatet kohore të ofrimit të shërbimit;
  - 3.5. Nivelin e ofrimit të shërbimit (ang. Service level agreement);
  - 3.6. Angazhimin e ofruesit të shërbimit të TI-së për të kryer veprimtarinë e tij në përputhje me legjislacionin në fuqi, kërkesat, rregullatorët si dhe politikat e miratuara nga banka dhe për të bashkëpunuar me BQK-në për sa i përket funksioneve të deleguara;
  - 3.7. Periudhën e njoftimit për përfundimin e kontratës e cila është e mjaftueshme për gjetjen e zgjidhjeve alternative;
  - 3.8. Trajtimin dhe ruajtjen e konfidencialitetit të të dhënave;
  - 3.9. Dispozitë që përcakton se ofruesi i jashtëm i shërbimit të TI-së, do t'i nënshtrohet mbikëqyrjes nga ana e BQK-së lidhur me aktivitetet e deleguara të TI-së;

- 3.10. Detyrimin e ofruesit të jashtëm të shërbimit të TI-së për të informuar menjëherë bankën për çdo fakt që mund të ketë një ndikim të rëndësishëm në aftësinë e tij për të kryer në mënyrë efikase dhe efektive veprimtarinë e tij sipas kërkesave ligjore në fuqi;
  - 3.11. Të drejtën e bankës për t'u informuar në lidhje me mbarëvajtjen e funksioneve të deleguara nga ofruesi i jashtëm i shërbimeve të TI-së, si dhe të drejtën e bankës për të dhënë udhëzime të përgjithshme apo të veçanta në lidhje me kryerjen e funksioneve të deleguara;
  - 3.12. Të drejtën e bankës të inspektojë dhe kontrollojë veprimtarinë e ofruesit të jashtëm të shërbimit të TI-së lidhur me aktivitetet e deleguara të TI-së.
4. Ofruesi i jashtëm i shërbimit nuk mund ti nënkontrakttojë shërbimet përveç nëse është përcaktuar në marrëveshjen bazë të lidhur në mes bankës dhe këtij ofruesi të shërbimit.
  5. Banka është e obliguar të menaxhojë rreziqet që rrjedhin nga marrëdhëniet kontraktuale me ofruesit e jashtëm të shërbimit, aktivitetet e të cilëve kanë të bëjnë me sistemin e informacionit që është në përdorim nga banka. Banka është e obliguar të monitorojë vazhdimisht metodën dhe cilësinë e aktiviteteve të kontraktuara nga ofruesi i jashtëm.

Neni 8

Menaxhimi i rrezikut për sistemet e informacionit

1. Banka vendos kritere për rrezikun e lejueshëm në lidhje me përdorimin e sistemeve të saj të TI-së sipas standardeve të ISO 27005.
2. Të paktën një herë në vit ose në çdo rast ndryshimesh të rëndësishme të kërkesave të sigurisë së TI-së, banka kryen analiza të rrezikut të sistemeve të TI-së për të siguruar që ky rrezik mbahet brenda kufijve të pranueshëm lidhur me veprimtarinë e bankës. Rezultatet e analizës së rrezikut dokumentohen.
3. Banka duhet të njoftojë BQK-në me shkrim në rast të identifikimit të incidenteve, në fushën e TI-së dhe ndryshimeve në funksionet kyçe të proceseve të rëndësishme të TI-së të cilat mund të pengojnë ose rrezikojnë biznesin, jo më vonë se një ditë pune pas ndodhjes së incidentit.
4. Menaxhimi i rrezikut të sistemit të informacionit duhet të përfshijë të gjithë sistemin e informacionit të bankës të integruar në të gjitha fazat e zhvillimit të tij.
5. Menaxhimi i rrezikut të sistemit të informacionit duhet të përfshijë planin vjetor të vetëdijësimin të punonjësve të bankës për përdorimin adekuat të shërbimeve të ofruara përmes sistemit të informacionit të bankës.

Neni 9

Siguria e sistemeve të informacionit

1. Siguria e sistemeve të TI-së do të bazohet në përcaktimin e përmbushjes së kritereve të mëposhtme:
  - 1.1. Konfidencialiteti: informacioni duhet të jetë i qasshëm vetëm për përdoruesit e autorizuar;
  - 1.2. Integriteti: ruajtje e saktësisë dhe plotësisë së sistemit të informacioni;
  - 1.3. Disponueshmëria: qasje në çdo kohë në sistemin e TI-së për përdoruesit e autorizuar.
2. Banka duhet të menaxhojë në vazhdimësi procesin e sigurisë së sistemit të informacionit. Banka duhet të identifikojë dhe monitorojë nevojat për sigurinë e sistemit të informacionit, të paktën duke u bazuar në rezultatet e vlerësimit të rrezikut të atij sistemi dhe detyrimet që lindin nga aktet e brendshme apo marrëdhëniet kontraktuale.
3. Banka duhet të përcaktojë kriteret, metodat dhe procedurat për klasifikimin e informacionit sipas shkallës së ndjeshmërisë dhe kritikalisht - në lidhje me pasojat e mundshme të shkeljes së konfidencialitetit, integritetit të tyre dhe disponueshmërinë.
4. Siguria e informacionit dhe të gjitha aktivitetet që ndërlidhen me të, duhet të jenë në pajtueshmëri me të gjitha ligjet në fuqi që kanë të bëjnë me informatat dhe operacionet e institucionit.

Neni 10

Siguria fizike e sistemeve të informacionit

1. Banka duhet të ndërmarr masa të nevojshme të mbrojtjes për të ndaluar çdo qasje fizike të pa autorizuar, ndërhyrje apo dëmtim i informatave, pajisjeve procesuese të informatave dhe operacioneve të bankës bazuar në standardin ISO 27002.
2. Banka duhet të krijoj procedura të qasjes dhe punës për zonat e sigurisë për të gjithë punonjësit dhe palët e jashtme. Zonat e sigurisë duhet të jenë të mbrojtura përmes kontrolleve të qasjes për të siguruar që vetëm punonjësit e autorizuar të kenë qasje.
3. Pajisjet duhet të mirëmbahen për tu mbrojtur nga dështimet, për të siguruar disponueshmëri të vazhdueshme e integritet dhe të mbështeten nga ndërprerjet si rezultat i dështimeve të pajisjeve ndihmëse, katastrofave natyrore, sulmeve keqdashëse, apo aksidentale etj.
4. Masat e sigurisë duhet të caktohen edhe për pajisjet e përdorura dhe vendosura jashtë objekteve të bankës varësisht prej lokacionit dhe duhet të merren në konsideratë rreziqet gjatë përcaktimit të kontrolleve të nevojshme.
5. Të gjitha pajisjet që përmbajnë informacion duhet të verifikohen për të siguruar se të gjitha të dhënat dhe softuerët e licencuar janë larguar para hedhjes, shkatërrimit ose ripërdorimit, për të pamundësuar rikthimin e informacionit origjinal.
6. Të gjithë shfrytëzuesit duhet të vetëdijesohen për kërkesat e sigurisë dhe procedurat për mbrojtjen e pajisjeve të pa mbikëqyrura.

7. Banka duhet të përcaktoj kritere, metoda dhe procedura për tavolinë të pastër me qëllim të mbrojtjes së informacionit.
8. Obligimet kontraktuale për punonjësit dhe ofruesit e jashtëm të shërbimit të TI-së duhet të reflektojnë politikat e bankës për sigurinë e informacionit. Të gjithë punonjësit dhe ofruesit e jashtëm të shërbimit të TI-së duhet të kuptojnë përgjegjësitë për rolet që konsiderohen.
9. Ku është e përshtatshme për aplikim, banka do të përcaktojë se punonjësit dhe ofruesit e jashtëm të shërbimeve do të ruajnë informacionin e marrë gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tyre edhe për një periudhë të caktuar pas ndërprerjes së marrëveshjes kontraktuale me punonjësin apo ofruesit e jashtëm të shërbimit të TI-ve.
10. Banka duhet të përcaktojë veprimet dhe masat që duhet të ndërmerren në rast të shkeljes së kërkesave të sigurisë nga punonjësit ose ofruesit e jashtëm të shërbimit të TI-së.

Neni 11

Menaxhimi i asetëve të TI-së

1. Banka duhet të identifikoj të gjitha asetet e TI-së.
2. Banka duhet të mbajë inventarin e të gjitha asetëve me të gjitha informacionet e nevojshme, duke përfshirë këtu tipin e asetit, formatin, lokacionin, informacionet mbi backup-in (aty ku është i aplikueshëm), informacionet mbi licencën dhe vlerën për biznesin.
3. Banka duhet të përcaktojë dhe dokumentojë pronësinë dhe klasifikimin e të gjitha asetëve të lidhura me procesimin e informacioneve.
4. Pronari i asetit do të jetë përgjegjës për:
  - 4.1. Të siguroar se informacionet dhe asetet e lidhura me procesimin e informacioneve janë të klasifikuar sipas ndjeshmërisë;
  - 4.2. Të përcaktoj dhe rishikoj rregullisht kufizimet në qasje dhe klasifikimin.
5. Banka duhet të përcaktoj rregullat mbi përdorimin e pranueshëm të informacioneve dhe asetëve të lidhura me procesimin e informacioneve.

Neni 12

Menaxhimi i rrjetave kompjuterike

1. Rrjeti kompjuterik i bankës duhet të menaxhohet dhe kontrollohet me qëllim të mbrojtjes së informacionit të sistemeve dhe aplikacioneve. Banka duhet të implementojë kontrollë për të siguroar mbrojtjen e konfidencialitetit dhe integritetit të informacionit në rrjet dhe mbrojtjen e shërbimeve nga qasjet e paautorizuara bazuar në standardin ISO 27002.
2. Për menaxhimin e rrjetave kompjuterike banka duhet të përcaktojë:
  - 2.1. Procedura për përdorimin dhe menaxhimin e shërbimeve dhe pajisjeve të rrjetit me qëllim të kufizimit të qasjeve në shërbimet e rrjetit dhe aplikacionet;

- 2.2. Vendosjen e kontrollave të veçanta për mbrojtjen e konfidencialitetit dhe integritetit të të dhënave që kalojnë përmes rrjeteve publike ose pa tela (ang. wireless);
- 2.3. Teknologjinë e aplikuar për sigurinë e shërbimeve të rrjetit si autentikimi, enkriptimi dhe kontrollet e lidhjeve në rrjet;
- 2.4. Grupet e shërbimeve të informacionit, shfrytëzuesit dhe sistemet e informacionit duhet të izoloohen nga rrjetat publike;
- 2.5. Kontrolla të veçanta duhet kushtuar qasjeve të ofruesve të jashtëm të shërbimit në rastet e nevojës për interkoneksion (lidhjet me palët e treta).

Neni 13

Menaxhimi i qasjes së përdoruesve

1. Banka do të menaxhojë qasjet në sistemet e informacionit përmes procedurave të brendshme përkatëse për menaxhimin të drejtave për qasje të përdoruesve. Procedurat e brendshme duhet të përmbajnë kritere për qasje, autorizim, identifikim dhe vërtetim të përdoruesve sipas standardeve ISO27001.
2. Çdo shfrytëzues duhet të jetë unik dhe sistemi duhet të përcaktojë kriteret e vendosjes së fjalëkalimit sipas standardeve ISO 27000. Para dhënies së qasjes në sistemet e informacionit, si punëtorët e brendshëm të bankës edhe ofruesit e jashtëm të shërbimit, duhet të nënshkruajnë në marrëveshje për ruajtjen e konfidencialitetit dhe mos zbulimit të informacionit.
3. Banka duhet të sigurohet që autorizimi i qasjes së përdoruesve në sistemet e informacionit të bëhet nga personat përgjegjës të atyre sistemeve dhe të bazohet në parimin e qasjes më të ulët të mundshme në sistem, duke mundësuar kryerjen e detyrave të punës. Banka duhet që së paku në baza 6 mujore të rishikojë të drejtat e qasjes së përdoruesve në sistemet e rëndësisë së lartë bazuar në vlerësimin e rrezikut dhe së paku në baza vjetore të gjitha sistemet tjera.
4. Në menaxhimin e të drejtave të qasjes së përdoruesve, banka duhet që në mënyrë veçantë të autorizojë qasje të privilegjuar dhe/ose qasjet nga larg në sistemin e informacionit. Të gjitha qasjet dhe aktiviteti i përdoruesve të privilegjuar dhe qasjet nga larg duhet të monitorohen.
5. Qasjet nga larg në sistemet e informacionit duhet të mundësohen me metodat për autentikim me dy faktorë (ang. Two factor authentication). Komunikimi mes pajisjes që do të qaset në sistemin e informacionit nga larg duhet të ketë të vendosura masat e enkriptimit *end-to-end* për çdo seancë të komunikimit.
6. Banka duhet të monitorojë dhe ruaj ngjarjet (ang. events) e sigurisë së informacionit në infrastrukturën e tyre duke u bazuar në ISO 27001.

Neni 14

Auditimi i brendshëm i sistemit të informacionit

1. Kërkesat e përcaktuara nga Rregullorja për kontrollet e brendshme dhe auditimin e brendshëm zbatohen për auditimin e sistemit të informacionit.
2. Veprimtaria e fushës së TI-së duhet t'i nënshtrohet së paku rishikimit periodik vjetor që fokusohet në metodologjinë e bazuar në rrezik.
3. Auditimet e TI-së duhet të kryhen nga personat kompetent në kuadër të funksionit të auditimit të brendshëm ose nga persona të jashtëm të kontraktuar për këtë qëllim.

Neni 15

Ruajtja e informacionit

1. Ruajtja e informacionit (backup) duhet të bëhet sipas procedurave të brendshme të bankës.
2. Aktet e brendshme sipas paragrafit 1 të këtij neni duhet të përmbajnë së paku elementet si në vijim:
  - 2.1. Caktimin e nivelit të nevojshëm të backup-it të informacionit;
  - 2.2. Mbajtjen të dhënave të sakta dhe të kompletuara mbi backup-in e informacioneve, si dhe procedurat e dokumentuara të rikthimit të backup-ëve;
  - 2.3. Llojin (ang. Full, incremental, differential) dhe frekuencën e backup-ëve sipas kompleksiteti të biznesit.
3. Orari i krijimit të backup-ëve duhet të caktohet duke u siguruar që të gjithë informacionet dhe softueri do të mund të rimëkëmben në rast të fatkeqësive ose dështimit të pajisjeve.
3. Backup-ët duhet të ruhen në një lokacion të dytë, në një distancë të mjaftueshme për të mos qenë të rrezikuar nga kërcënime të njëjta me lokacionin qendror.
4. Backup-ëve duhet t'u jepet niveli i duhur i mbrojtjes fizike dhe mjedisore konsistent me standardin e aplikuar në lokacionin qendror.
5. Backup-ët duhet të testohen rregullisht, duke siguruar që ato janë të besueshme dhe të shfrytëzueshme kur nevojiten.
6. Back-upët duhet të mbrohen nga qasjet e pa autorizuara përmes enkriptimit.
7. Kohëzgjatja e ruajtjes së informacionit duhet të bëhet sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 16

Dhoma e serverëve

1. Kërkesat e përcaktuara nga Rregullorja për kërkesat minimale të sigurisë zbatohen për dhomën e serverëve.

2. Përveç kërkesave nga paragrafi 1 të kësaj rregullore, banka duhet të përcaktojë kushtet e qasjes së personelit dhe palëve të treta të autorizuar për qasje në dhomën e serverëve në rast të urgjencave.
3. Dhoma e serverëve duhet të jetë e kufizuara për qasje vetëm për personelin e autorizuar dhe të monitorohet përmes evidentimit të hyrje / daljeve të stafit dhe personave të jashtëm në këto hapësira.

Neni 17

Vazhdimësia e operimit pas ndërprerjes si rezultat i ngjarjeve të

Jashtëzakonshme

1. Me qëllim të funksionimit të pandërprerë të të gjitha sistemeve të TI-së banka duhet të krijojë një proces për punë të vazhdueshme.
2. Banka duhet të aprovojë një plan për analizën e ndikimit në biznes (BIA) që do të analizojë ndërprerjen e aktiviteteve, që së paku do të përmbajë:
  - 2.1. Proceset që janë më me prioritet si dhe resurset e nevojshme për këto procese;
  - 2.2. Aktivitetet finale që do të duhet të arrihen (ang. Service Delivery Objective);
  - 2.3. Kohën e fundme të rimëkëmbjes (ang. Recovery Time Objective);
  - 2.4. Pika e fundme e kthimit (ang. Recovery Point Objective).
3. Bordi i Drejtorëve të bankës duhet, të miratojë në baza vjetore Planin e Vazhdimësisë së Biznesit, si dhe Planin e Rimëkëmbjes nga Fatkeqësitë, i cili rregullon krijimin e kushteve për rimëkëmbjen dhe disponueshmërinë e resurseve të sistemit informativ të nevojshme për të kryer proceset kritike të biznesit.
4. Plani i Vazhdimimit të Biznesit dhe ai i rimëkëmbjes nga fatkeqësitë duhet të përfshij së paku kërkesat në vijim:
  - 4.1. procedurat që duhet ndërmarrë në rast të ndërprerjes së funksionimit të sistemeve;
  - 4.2. një listë të përditësuar të të gjitha resurseve të nevojshme njerëzore dhe teknike për të rivendosur vazhdimësinë e biznesit;
  - 4.3. informacion në lidhje me personat përgjegjës dhe zëvendësit e tyre të cilët do të jenë përgjegjës për rimëkëmbjen e operacioneve në rast të ngjarjeve të paparashikuara, duke përfshirë detyrat e tyre të përcaktuara dhe përgjegjësitë, si dhe planin e linjave të brendshme dhe të jashtme të komunikimit;
  - 4.4. një lokacion alternativ në rast të ndërprerjes së biznesit dhe rimëkëmbjes në funksion proceseve të biznesit në lokacionin primar. Ky lokacion duhet të ketë distancën e duhur nga qendra primare, me qëllim të shmangies së ndikimit të rreziqeve të njëjta në të dy lokacionet.
5. Për zbatimin e planeve sipas paragrafit 4 të këtij neni banka do të sigurojë që të gjithë punonjësit të njihen me rolet dhe përgjegjësitë e tyre në raste urgjente.

6. Banka do të harmonizojë planet me ndryshimet e biznesit, duke përfshirë ndryshimet në produktet, aktivitetet, proceset dhe sistemet, me ndryshimet në mjedis, si dhe me politikën e biznesit dhe strategjinë e biznesit.
7. Banka do të testojë planet, së paku një herë në vit dhe pas shfaqjes së ndryshimeve të rëndësishme, dhe do të dokumentojë rezultatet e këtyre dhe testeve.
8. Në menaxhimin e vazhdimësisë së biznesit, banka merr parasysh aktivitetet që u janë besuar palëve të treta dhe varësinë nga shërbimet e këtyre palëve.
9. Në rast të rrethanave që kërkojnë zbatimin e planit të vazhdimësisë së biznesit dhe planit për aktivitetet e rimëkëmbjes në rast të një fatkeqësie, banka do të njoftojë Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës, jo më vonë se ditën pas shfaqjes së rrethanave të tilla. Banka Qendrore e Republikës së Kosovës mund të kërkojë dokumentacion shtesë lidhur me faktet relevante në lidhje me këto rrethana dhe të përcaktojë afat për dorëzimin e këtij dokumenti.

Neni 18

Dokumentimi i veprimtarisë së TI-së

Banka mban dokumentacion të plotë dhe të përditësuar të organizimit, të pajisjeve, të sistemeve, të qasjeve dhe të faktorëve të tjerë të rëndësishëm që lidhen me veprimtarinë e TI-së. Një dokumentacion i tillë do të provojë se përputhshmëria me kërkesat e kësaj rregulloreje është e vazhdueshme.

Neni 19

Masat përmirësuese

Çdo shkelje e dispozitave të kësaj rregulloreje do të jetë subjekt i masave përmirësuese dhe ndëshkuese siç përcaktohet në Ligjin për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës dhe Ligjin për bankat, institucionet microfinanciare dhe institucionet financiare jobankare.

Neni 20

Hyrja në fuqi

Kjo rregullore hyn në fuqi pas gjashtë (6) muaj nga data e miratimit të saj.

Flamur Mrasori

Kryetar i Bordit të Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës